

[...]

az életkori sajátosságok éltetik, igazolják: a szerző eleve kikapcsolja a megértés esetlegességeit, az értelmi fejlettséget meghaladó motívumokat. Ami azonban belefér a gyermekolvasó látókörébe, az magától értetődően gyermekirodalommá válik a szerzői meggondolásoktól függetlenül. Gyermekvers tehát mindaz, amit a gyermek befogadhat, akár neki szánta a költő, akár nem. Ez a kötet tovább folytatja a kísérletet a gyermekolvasó felvevőképességével. Merészen a legfejlettebb típusra szabja a válogatást, „szántszándékkal kitöltük a határokat” – írja az utószó. Ezt úgy érthetjük, hogy az antológia robbantja a babonás-aggályos fenntartásokat, bátrabban épít a gyermek valóságos igényére, érettségére, „zöld utat” enged a költészet tágasabb terei felé, oldja a túlzott (tematikai, nyelvi, ritmikai, terjedelmi stb.) korlátokat. Legalábbis megkísérli mindezt: nagyobb próbára teszi a versolvasó gyermeket. Tágítja a határt, értsd: növeli az igényt a verselvezővel szemben. Nagy-skálájú a válogatás: óvatos és előreszaladó egyszerre, két oldalról is biztosítékot keres, de kockázatot is vállal a megértésért. Ha viszonylagos érvényű is az olvasó korának meghatározása, mégsem csupán a szándékot jelzi: a versek jelentékenny része valóban tizenkét éven felülieknek szól, ez a periódus a megértési küszöb.

Már Vachott Sándorné bátran nyúl antológiájában a kor élő klasszikusaihoz a magyar ifjúsági irodalom hajnalán. Benedek Elek sem csak az ifjúsági irodalom „specialistáira” gondol szavalókönyveiben. Harsányi István Útravaló c. antológiája is a nagy költészet híradása volt a felszabadulás után a gyermekolvasók számára: beavatás a teljes értékű irodalomba a felfogás életkori lehetőségeihez képest. Ezt a hagyományt teljesíti ki a Cifra palota a mai magyar líra reprezentatív darabjainak fölkinálásával. T. Aszódi Éva és Lengyel Balázs tudatosan-módszerezsen vezeti a gyermekeket, a serdülőket mai költészetünk felé: a költők nagyszabású seregszemléjét rendezik meg számukra. A klasszikus-epigonok érzelmes gyűgyögése helyett valódi poézist nyújt a kötet. Elszakít az avult stílusideáltól, rákapatja az önállóan olvasni kezdő gyermeket a korszerű költői nyelv ízeire. Az antológizált versekkel hidat feszít az érdeklődőnek egy-egy költői életmű egészéhez.

A ciklusok tervezéséből különböző tendenciák rajzolódnak ki: a társadalmi és természeti motívumok arányos hullámoztatása, a mesehangulatútól a reális, a „komoly, súlyos, elgondolkozató” felé haladás. Az első ciklus még a weöresi Tarka forgó világa: a képzelet, a rácsodálkozás, a beleélő szerepjátszás, az álom bővölete tart rendet. Kiemelkednek Weöres (Tarka forgó), Nemes Nagy Ágnes (Cifra palota., Vidor Miklós (Vaddisznó-álom) és Rába György (Fakatona monológja) versei. Az utolsó ciklus (Mind feljebb) már a valósággá transzponált képzelet tartománya, az emberi alkotómunka liráját szárnyaltatja föl (Illyés, Kassák, Benjámín, Simon István jelentős verseiben).

A Csalóka-móka c. verscsoport a beugrató groteszségek, furaságok, fintorok fejezete. Tanúsítja, milyen magasan megfelel a magyar költészet az ifjúsági irodalom gorkiji humor-követelményének is. Tartalmas, mélyértelmű, egészséges humor ez, vagyis didaktikusság nélkül nevelő. Van a versek közt epigrammatikus megoldású (Eörsi István: Elhamarkodott következtetés), szatirikus példázat (Hárs László: Árnyékmesé), lélektanilag ötletes-naiv beleélés (Végh György: Tűnődés egy mézesüveg előtt), szójátékos tisztarím-kémia (Eörsi: Hogyan készül a vers?), harsány örömi gyermek-portré (Csoóri: Lekvár-cirkusz bohócai).

A következő sorozat főleg iskolai, mozgalmi témákból és egyéb gyermektörténetekből áll. Feltűnik, hogy ebben a témakörben sok az átlagvers. Talán csak Benjámín markáns jellemképei emelkednek ki (a Hajnali karénekből valók) atmoszféra-teremtő erejükkel, meleg humorukkal (Kata, Jutka, Lecke).

Az állatvers a magyar gyermekköltészetnek kezdettől (Bezerédj Amália, Dienes Lajos, Gyulai óta) erős műfaja. A gyűjteménynek is erőssége a következő ciklusok természetlírája. Néhány vers a felnőttköltészetből került át, ezek többnyire a művészi csúcst jelentik a szándékos gyermekversek között (Illyés: Régi vers egy kutyáról, Lószőr, macskabél; Áprily: Fegyvertelen vadász dala, Az irisórai szarvas; Juhász Ferenc: Növények hadjárata; Pilinszky: Őszi vázlat; Nagy László: Micsoda madár; Váci: Harminchék hegedű).

Van a kötetben többféle aránytalanság is. Az egyik a mai társadalmi valóság kissé tartózkodó adagolása. Ha elfogadjuk az olvasót tizenkét éven felülinek, akkor bátran tágíthatjuk a horizontot. A kötet egészében inkább a természeti világ költői revelációja: ebben a vonatkozásban azonban föltétlenül korszerű. Lélektani érzékenység, asszociatív gazdagság, az érzelmi árnyalatok pontos megragadása, a valóság lírai mikro-elemzése: akár Berdát, Jékelyt, Rónayt

[...]